

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№7(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 336 sahifa,
13-iyul, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bolalik davridagi autizmning turli shakllarini differensial tashxislash	10
<i>Saydaliyeva Xojiya Abduljalil qizi</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishda qo'llaniladigan korreksion ish tamoyillari	14
<i>Karimova Zulfiya Abduraxmanovna, Saydaliyeva Xojiya Abduljalil qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda axborot iste'mol madaniyatini rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari	19
<i>Dadonova Aziza Tulkunovna</i>	
Ilk o'spirinlik yoshidagi o'quvchilarning o'z-o'ziga bo'lgan munosabatini psixologik tahlili	23
<i>Mamaradjabova Bog'zoda Abdilxakimovna, Panjiyeva Nargiza Botirovna</i>	
Oliy ta'lim tizimida muammoli o'qitish texnologiyasi	30
<i>Tuksanova Zilola Izatulloyevna</i>	
Shahar va qishloq yuqori sinf o'quvchilarida irodaviy sifatlarning qiyosiy tahlili	35
<i>Mamaradjabova Bog'zoda Abdilxakimovna, Panjiyeva Nargiza Botirovna</i>	
Organik kimyo ta'limida ochiq tipli STEAM loyihalarini loyihalashning didaktik modeli va uni amaliyotga joriy etish metodikasi	41
<i>Bo'riyev Rashidbek O'ktamjonovich</i>	
Kasbiy kompetentlikni oshirishda raqamli ta'lim vositalari va interaktiv metodlardan foydalanish	47
<i>Fazildjanova Nilufar Xikmatdjanovna</i>	
Tadbirkorlik faoliyatini innovatsion va ta'lim ekotizimidagi roli	50
<i>Mirzayeva Nigora Ibrohimjon qizi</i>	
Kasbiy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni joriy etishning nazariy-metodologik asoslari	54
<i>Qobilov Voxidjon Zoxidovich</i>	
Психологические факторы мотивации личности в обучении иностранному языку	58
<i>Мухамеджанова Римма Рашидовна</i>	
Jadid ma'rifatparvarlarining boshlang'ich ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarda kitobxonlik fazilatlarini va madaniyatini shakllantirishdagi pedagogik tajribalari	66
<i>Ahmadov Olimjon Shodmonovich, Fayzilova Mohinur Azamhon qizi</i>	
Talabalarda kelajakni strategik modellashtirish layoqatini rivojlantirish bo'yicha ilg'or xorijiy va mahalliy tajribalarning qiyosiy-pedagogik tahlili	70
<i>Sadriddinova Feruza Meliyevna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda fanlararo abstsessial va ordinal bog'liqlikka asoslangan metodik ta'minotni takomillashtirish	75
<i>Xudayberganov G'ayrat Quranboyevich</i>	
Maktablarda chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlikni isloh qilish: muammo va yechimlar	80
<i>Qudratov O'ktam G'ofurovich</i>	
Ustoz-shogird tizimida raqamli vositalardan foydalanishning metodik asoslari	85
<i>Tursunov Xusniddin Isomovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda maktab va oila hamkorligining pedagogik imkoniyatlari	88
<i>Safarova Halovat Barnoyevna</i>	
Globallashtirish sharoitida tolerantlik madaniyatining nazariy-metodologik asoslari	91
<i>Yusupova Maftuna Ilxomidin qizi, Qurbonova Zebiniso Mamarajab qizi</i>	
Adobe After Effects muhitida inersiyaviy davomiylik va ustma-ust harakatni avtomatlashtirishning matematik modeli (Ziyoanim Overlap)	97
<i>Hakimov Bahtiyorjon Muzaffar o'g'li</i>	
Tizimli yondashuv asosida talabalarning raqamli kompetensiyasini takomillashtirishning uch komponentli konseptual modeli	101
<i>Kulidjanova Yulduzxon Inomjon qizi</i>	

The Theory of Fostering Students' Responsibility for Natural Resources and Waste in Karakalpak Folk Pedagogy.....	104
<i>Tursinbekova Qundizgul Joldasbekovna</i>	
Soft skills kompetensiyalarining ilmiy-pedagogik mohiyati va zaruriyati: soft skills tushunchasining evolyutsiyasi, asosiy komponentlari, turlari va tasnifi	109
<i>Igamberdiyeva Gulmira Botir qizi</i>	
O'zbek va ingliz tillarida "yolg'izlik" konseptining leksik-semantik xususiyatlari.....	115
<i>Sabina Saitmurodova Olim qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarni kasbiy tayyorlashda art-pedagogikaning imkoniyatlari.....	119
<i>Komolova Iroda Xamidullayevna</i>	
9-sinf iqtisodiy va ijtimoiy geografiya darslarida GIS texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari va uslubiy muammolari	123
<i>Sapayeva Gulbahor Odilbek qizi</i>	
Zamonaviy biologiya ta'limida interaktiv metodlarni qo'llashning nazariy jihatlarini	126
<i>Abdullayeva Guzalxan Vladimirovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini xalqaro baholash dasturlari bilan ishlashga tayyorlashning zarurati	130
<i>Berdimurodova Mexrubon Masudjonovna</i>	
Nutq nuqsoni bo'lgan o'quvchilarning ijtimoiy moslashuv jarayoniga ta'sir etuvchi omillar	136
<i>G'aniyeva Maloxat Odilovna</i>	
Ruhiiy salomatlikni mustahkamlashda psixologik treninglarning ahamiyati	140
<i>Maqsuda Norbosheva, Nafisa Abduyeva</i>	
Xitoy tilini xalqaro miqyosda o'qitishning zamonaviy tendensiyalari.....	144
<i>Shasaidova Lola Shamaksudovna</i>	
Социально-экологический кризис в Южном Приаралье.....	149
<i>Сейтова З. П.</i>	
Iqtisodiy fanlar bo'yicha to'garak faoliyatini tashkil etishning nazariy-metodik asoslari.....	153
<i>Xusanboyeva Tursunoy Muxammadqasimjanovna</i>	
Motivational Readiness for Continuous Professional Development.....	162
<i>Okilova Kamola Sadulloevna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarda antisotsial xulq-atvorning oldini olishning pedagogik mexanizmlari ..	166
<i>Davronova Zarrina Baxtiyorovna</i>	
Yapon tilini o'qitishda らしい (rashii) evidentsiallik ko'rsatkichini o'rgatishning pedagogik xususiyatlari	173
<i>Musayeva Aziza Ibrohim qizi</i>	
Ta'lim tizimini rivojlantirishda pedagogik prognostikaning nazariy-metodologik asoslari va metodik imkoniyatlari.....	178
<i>Sharipova Shaxnoza Xasanovna</i>	
Qoraqalpoq nasrida inson psixologiyasi.....	183
<i>Dosbergenova Miyrigul Sadiratdinovna</i>	
Tibbiy ta'lim klasterida talaba markazlashgan muhitni shakllantirish: kredit-modul sharoitida intellektual adaptiv tyutorlik texnologiyasining pedagogik imkoniyatlari	188
<i>Ibragimova Venera Azadovna</i>	
Turli yosh davrlarida perfektsionizm va maqullanish motivatsiyasi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish.....	193
<i>Nazaraliyeva Marhabo Xayitboyevna</i>	
Frazeologik derivatsiyaning lingvomadaniy xususiyatlari	197
<i>Raxmonova Gavhar Nuritdinovna</i>	
Development of adolescent thinking and its psychodiagnostics and psychocorrection	202
<i>Samarova Shoxista Rabidjanovna</i>	
Jadid pedagogik konsepsiyasi va zamonaviy ta'lim tizimi integratsiyasi: tarixiy-pedagogik tahlil va amaliy yo'nalishlar	209
<i>Shamsullayeva Ruxsatoy Sunnatullayevna</i>	

Kredit-modul tizimi asosida kasbiy ta'lim tashkilotlari o'quvchilarini kasbiy kompetensiyalarini baholashning pedagogik mexanizmi	213
<i>Shoyqulov Baxtiyor Bakirovich</i>	
Modern Socio-Psychological Trends in the Study of Emotional Alienation	219
<i>Yangibaeva Dildorakhon Rakhmon kizi</i>	
O'quv-mashq guruhi futbolchilarining jismoniy tayyorgarligi.....	225
<i>Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li</i>	
Sport ta'limida axborot bilan boyitilgan o'quv muhitini yaratish va vizualizatsiya vositalarining didaktik imkoniyatlari	230
<i>Muxitdinova Nigora Mexriddinovna</i>	
Bo'lajak mutaxassislarda yangi avlod darsliklari bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	236
<i>Abdujalilov Farruxbek Po'latjon o'g'li</i>	
O'smirlarda deviant xulq-atvor shakllanishining psixologik xususiyatlari.....	239
<i>Robiya Toshpo'latova Akmal qizi, X. A. Asqarova</i>	
Aralash ta'limning pedagogik mohiyati va didaktik tamoyillari.....	244
<i>Azerbayeva Elmira Muratbayevna</i>	
Texnikaviy fanlarni o'qitish jarayonini tashkil qilish	248
<i>Niyazova Bibiniso Boltayevna</i>	
Estetik tarbiya va ruhiy go'zallik: san'at va adabiyotga muhabbat orqali shaxsdagi buzg'unchi xulq-atvorning oldini olish	253
<i>Nigora Yo'ldasheva Sodiqjon qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak qishloq xo'jaligi muhandislarini loyihalash-konstruktsiyalash faoliyatiga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	259
<i>Xolmo'minova Shahnoza Gulyam qizi</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining raqamli kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	264
<i>Axrorov Xurshid Xamidovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tanqidiy tafakkurini rivojlantirishning nazariy asoslari	271
<i>G'ofurova Mohidil Sayfutdin qizi</i>	
Bo'lajak muhandislarning geoinformatsion kompetentligini rivojlantirish muammosi tahlili	275
<i>Berdiyev Dilshod Faxriddin o'g'li</i>	
Академия Маъмуна: силиконовая долина средневековья.....	279
<i>Аъзамова Диёра Дильшодовна</i>	
Biblioterapiya vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarida qadriyatlarga ijobiy munosabatni shakllantirish yo'llari va vositalari.....	286
<i>Komolova Shoxsanam Muzaffar qizi</i>	
Ixtisoslik fanlarini o'qitishda raqamli modellashtirish vositalarini didaktik moslashtirish: integrativ ta'lim platformasi misolida.....	291
<i>Usarov Jabbor Eshbekovich</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabatini klasterli yondashuv asosida rivojlantirish – pedagogik muammo sifatida.....	297
<i>Umarova Gulhayo Murodiljon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari.....	301
<i>Salayjonova Saodatjon Maxsudbek qizi, Nyutonova Xilola Lochinbekovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv va zamonaviy o'qitish strategiyalarining nazariy-amaliy asoslari	305
<i>G'ulomjonova Mohinur Ulug'bek qizi</i>	
Формирование профессиональных компетенций педагога будущего в условиях цифровой трансформации и внедрения технологий искусственного интеллекта.....	309
<i>Sodikova Diloromkhon Botirjon qizi</i>	
Geografiya darslarida milliy meros va qadriyatlarni o'rgatish metodikasini takomillashtirish hamda uning samaradorligini statistik baholash.....	313
<i>Xabibullayeva Muxabbatxon Nu'monjonovna</i>	

Jadidlar tomonidan darslik va o'quv qo'llanmalarining nashr etilishi	319
Aslonov Madamin Mansurovich	
Chust va Samarqandda ekoturizm rivojlanishida milliy hunarmandchilikning o'rni va ahamiyati	324
Allanov Shuxrat Qilichovich	
Maktab direktor o'rinbosarlarining aksiologik kompetensiyasini diagnostika qilish mezonlari	329
Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li	

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA INKLYUZIV TA'LIMNI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK SHART- SHAROITLARI

Salayjonova Saodatjon Maxsudbek qizi

Urganch RANCH texnologiya universiteti

Maktabgacha ta'lim psixologiyasi va pedagogikasi yo'nalishi talabasi

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9323-1830>

Nyutonova Xilola Lochinbekovna

Urganch RANCH texnologiya universiteti

"Pedagogika va aniq fanlar" kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishda zarur bo'lgan pedagogik shart-sharoitlar, ularning mazmuni va samarali tatbiq etish yo'llari keng tarzda yoritilgan. Inklyuziv ta'lim muhitida bolalarning individual ehtiyojlari, qiziqish va salohiyatini hisobga olgan holda, tarbiyaviy va didaktik faoliyat olib borish, zamonaviy metodikalar, oilaviy hamkorlik, o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada maktabgacha tashkilotlarda mavjud real imkoniyatlar, muammolar va ularning yechimi ilmiy-nazariy asosda tahlil qilinadi. Inklyuziv muhitda bolalarning ijtimoiy va emotsional jihatdan moslashuvi, ularda do'stlik, hamdardlik, bag'rikenglik, o'z-o'zini anglashi va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalari shakllanishi uchun pedagogik shart-sharoitlarni takomillashtirish zarurligi va buning natijasida butun jamiyat manfaatdor bo'lishi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, maktabgacha ta'lim, pedagogik shart-sharoit, jamiyat, moslashuv, tarbiyachi, bolaning rivoji, oila bilan hamkorlik, innovatsion metod, ijtimoiy-psixologik muhit.

Abstract: This article broadly covers the pedagogical conditions necessary for organizing inclusive education in pre-school educational organizations, their content and ways of effective implementation. In an inclusive educational environment, educational and didactic activities, taking into account the individual needs, interests and potential of children, modern methodologies, family cooperation, and professional training of teachers are of great importance. The article analyzes the real opportunities, problems and solutions existing in preschool organizations on a scientific and theoretical basis. The need to improve pedagogical conditions for the social and emotional adaptation of children in an inclusive environment, the formation of friendship, empathy, tolerance, self-awareness and independent decision-making skills in them is substantiated, and as a result, the whole society will benefit.

Key words: inclusive education, preschool education, pedagogical conditions, society, adaptation, educator, child development, cooperation with the family, innovative method, socio-psychological environment.

Аннотация: В данной статье широко рассматриваются педагогические условия, необходимые для организации инклюзивного образования в дошкольных образовательных организациях, их содержание и пути эффективной реализации. В инклюзивной образовательной среде большое значение имеют образовательно-дидактическая деятельность, учитывающая индивидуальные потребности, интересы и потенциал детей, современные методики, сотрудничество с семьей и профессиональная подготовка педагогов. В статье на научно-теоретической основе анализируются реальные возможности, проблемы и решения, существующие в дошкольных организациях. Обосновывается необходимость улучшения педагогических условий для социально-эмоциональной адаптации детей в инклюзивной среде, формирования у них дружбы, эмпатии, толерантности, самосознания и навыков самостоятельного принятия решений, что принесет пользу всему обществу.

Ключевые слова: инклюзивное образование, дошкольное образование, педагогические условия, общество, адаптация, педагог, развитие ребенка, сотрудничество с семьей, инновационный метод, социально-психологическая среда.

KIRISH

Hozirgi kunda rivojlanayotgan demokratik jamiyatlar uchun har bir insonning teng huquqliligi asosiy qadriyat sifatida qaralmoqda. Shu sababli ta'lim sohasiga ham barcha qatlam, jumladan, imkoniyati cheklangan bolalar uchun imkoniyatlar yaratish, ularni ijtimoiy hayotga to'laonli jalb etish dolzarb masalaga aylandi. Maktabgacha

ta'lim sohasiga kelsak, bu bosqich bolalarning dunyoqarashi, intellektual va ruhiy rivojlanishi, ijtimoiylashuvi uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochadi. Inklyuziv ta'lim hayotga jadal tatbiq etilar ekan, maktabgacha ta'lim muassasalarida har bir bolaning tabiiy imkoniyat va ehtiyojlarini chuqur tahlil qilish, ularga mos muhit yaratish, individual rivojlanish trayektoriyasi asosida tarbiyaviy dasturlarni amalga oshirish bugungi kunning talabi bo'lib qoldi.

Ma'lumki, maktabgacha yoshdagi bola jamiyat uchun juda muhim bosqichda shakllanadi. Uning baxtli bolaligini ta'minlash, huquqlarini himoya qilish, imkoniyati cheklanganini emas, aksincha, imkoniyati bor jihatlarni rivojlantirishga e'tibor qaratish inklyuziv ta'limning asosiy vazifasidir. Bu yo'lda birinchi navbatda maktabgacha ta'lim tashkilotlarining tashkiliy, metodik, ijtimoiy-psixologik muhitini innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etish, pedagoglarning kasbiy salohiyatini oshirish, moslashtirilgan dastur va texnik vositalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ayupova R. ta'kidlaganidek, inklyuziv muhitni yaratishda har bir bola o'ziga mos, qulay va xavfsiz muhitda yashashi, his-tuyg'ularini erkin ifodalashi, yangi bilim va hayotiy tajribani bimalol egallashi, do'stlari bilan muloqotda bo'lishi, mustaqil ravishda qarorlar qabul qilish va ijodiy faoliyat ko'rsata olishi kerak. Bu maqsadga erishishda muassasani kompleks tekshirish va rivojlantirish vazifasini bajaruvchi pedagog, psixolog, defektolog, logoped, ijtimoiy ishchi va boshqa mutaxassislar tomonidan jamoaviy ilmiy-amaliy faoliyat tashkil qilinadi.

Inklyuziv ta'lim sohasida erishilayotgan yutuq va natijalar asosan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qo'llanilayotgan yangi pedagogik texnologiyalar samarasidir. Har bir bola uchun moslashtirilgan, individual yondashuvga asoslangan dastur va topshiriqlarning mavjudligi, sensorli rivojlanish o'yinlari, motivatsion harakatlar, muammoli vaziyatlarni yechishga qaratilgan topshiriq va loyihalar, bolalarning o'zaro muloqoti va hamkorlikni qo'llab-quvvatlovchi faoliyat turlari inklyuziv muhitga keng imkoniyatlar yaratadi ^[1].

Ismailova B.ning fikricha, buning uchun ta'lim muassasasi rahbariyati, pedagoglar, tarbiyachilar, servis xodimlari, ota-onalarning ham ilmiy, ham axloqiy hamkorligi talab etiladi. Muassasa uchun eng muhim narsa – ijtimoiy-madaniy jihatdan har bir bolaga g'amxo'rlik qilish, ularning ehtiyojlariga chuqur e'tibor qaratish, kelajakini ijobiy shakllantirish uchun imkon va resurslarni to'laqonli safarbar qilishdir. Shu jumladan, bolalar uchun maxsus o'quv jihozlari, adabiy va texnik resurslar, moslashtirilgan o'yinchoqlar, raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish, tashkilotga kelish-chiqish infratuzilmasini nogiron bolalar uchun moslashtirish, ularning shaxsiy gigiyenasini hisobga olish kabilar asosiy talablar sirasiga kiradi ^[2].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Inklyuziv muhit hosil bo'lishida pedagog va tarbiyachilar kasbiy saviyasi, ularning tolerantlik, bag'rikenglik va multifunksional yondashuvga egaligi, bolalarda o'zaro hamkorlik, ijtimoiylashuv, yordam va hamdardlik his-tuyg'usini rivojlantira olishi muhim o'rin tutadi. Aynan pedagog-tarbiyachi bolalarning hayot va dars jarayonidagi motivatsiya, qiziqish va faolligini tizimli monitoring, ilmiy-tarbiyaviy yondashuv, doimiy kuzatuv asosida rivojlantiradi. Ular uchun maxsus trening, seminar, masofaviy va amaliy o'quv, tajriba almashish kabi kasbiy kompetensiyani kuchaytiruvchi vositalardan foydalanish inklyuziv ta'limning sifatini oshiradi.

Oila va jamiyat bilan munosabat, mahalla va hamjamiyat bilan faol hamkorlik, ota-onalarni pedagogik, psixologik va amaliy jihatdan doimiy jalb etish, bolalardagi ijtimoiylashuv, mustaqillik va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish, ularning muammolarini birgalikda hal qilish inklyuziv muhitda asosiy natijadorlik omili bo'lib xizmat qiladi. Inklyuziv ta'limning asosiy mohiyati har bir bola uchun birdek sharoit, qulaylik va imkoniyatni yaratishda, individual ehtiyoj, qiziqish va tempini inobatga olishda, bolalarda jamoada ishlash madaniyati va tolerantlikni rivojlantirishda o'z aksini topadi. Shu sababli inklyuziv muhitda tarbiyachilar ta'lim-tarbiya jarayoniga ijodiy yondashuvi, o'yin asosida, mavzuga mos loyihalar va topshiriqlardan unumli foydalanishi, har bir bolaga qo'shimcha ko'mak, motivatsion rag'bat va pedagogik yordamni berish bilan bir qatorda, ota-onalarni doimiy xabardor qilib borishi va ular bilan ijtimoiy hamkorlikni mustahkamlashga ustuvor ahamiyat qaratadi.

Shunisi diqqatga sazovorki, inklyuziv maktabgacha muhitda har bir bolaning o'ziga xos xususiyatlari, temperament va xarakteri, bilim darajasi, qiziqish va ehtiyojlari, ruhiy holati chuqur o'rganilib, unga mos shaxsiy rivojlanish yo'nalishi belgilanadi. Har yili har bir bola uchun alohida rivojlanish yo'li, individual tarbiya dasturi va maxsus diqqat-e'tibor tizimi tashkil qilinadi ^[3].

TAHLIL VA NATIJALAR

O'qituvchilar tomonidan bolalarning natijalari, harakat, muloqot, o'yin, ijodiy va jismoniy faoliyatidan kelib chiqqan holda ijtimoiy moslashuv, mustaqillik, muammoli vaziyatni hal qilish, birga ishlash va boshqalardan madad so'rash ko'nikmalari shakllantiriladi. Inklyuziv maktabgacha muhitda kommunikativ va ijodiy metodlarni

joriy etish, raqamli va texnik vositalardan foydalangan holda har bir bolani motivatsiyalash, unda yuzaga kelayotgan muammolarning oldini olish, emotsional holatini doim normada tutish ustuvor vazifa hisoblanadi.

Moslashtirilgan dasturlar, maxsus darslik va yordamchi jihatlar ham inklyuziv muhitda shart-sharoit yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir bolaning rivojlanish sur'ati, individual yutuqlari monitoring qilinib, natijasiga ko'ra unga mos aktiv va passiv darslar, ijodiy o'yinlar, senzomotor test, logoped va defektolog mashg'ulotlar tashkil qilinadi. Maktabgacha yoshdagi bolani maktabga tayyorlashda ham maxsus integratsion va motivatsion dasturlar muassasaning asosiy pedagogik yutug'i hisoblanadi^[4].

Pedagogik shart-sharoitlar nafaqat maktabgacha ta'lim tashkilotining moddiy-texnik bazasi, balki undagi ijtimoiy-psixologik, didaktik va tarbiyaviy muhit, tashkiliy boshqaruv, o'quv dasturi, o'yin, diagnostik va monitoring jarayonlari, ota-onalar bilan uzviy hamkorlikda ko'rinadi. Muassasa pedagogik jamoasining o'zaro anglashuvi, rollar va mas'uliyatni aniq belgilash, barcha uslubiy, interfaol, integratsion va do'stona faoliyatlarni tashkil qilish, ochiqlik, serqirra axborot hamda moliyaviy yordamlar inklyuziv muhit barqarorligini kafolatlaydi. Bundan tashqari, inklyuziv maktabgacha ta'lim muassasalarida darslar tashkiliy tomondan ham qulay va moslashuvchan bo'lishi, turli zamonaviy texnologiyalar asosida, ko'ngilochar va tarbiyaviy-ijodiy mashg'ulotlar, tematika va loyihaviy topshiriqlar, o'yin orqali yangicha bilim olish amaliyotini keng tatbiq etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Shu o'rinda maktabgacha tashkilotda ijtimoiy-psixologik xizmatlar, logoped va defektolog amaliyoti keng joriy etilib, bolalarning shaxsiy va jamoaviy rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatiladi.

Inklyuziv muhitda faoliyat yurituvchi pedagoglar oldida juda katta mas'uliyat turadi. Ular zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi bilan birga, keng dunyoqarash, ijtimoiy himoyaga ehtiyoj sezuvchi bolalarni to'g'ri anglash va har bir bolaning imkoniyatlaridan kelib chiqib individual yondashuvni ta'minlay olishlari lozim. Inklyuziv ta'limni samarali tashkil etishda pedagogning professional kompetensiyasi birlamchi o'rinda turadi. Bunda mutaxassis o'z sohasidagi nazariy va amaliy bilimlarni chuqur egallashi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion usullardan samarali foydalanishi, yangi g'oyalarni tezda o'zlashtira olishi va dars jarayonida jamoada ishlash madaniyatiga ega bo'lishi talab etiladi.

Pedagoglar uchun muhim fazilatlaridan biri - ijtimoiy hamdardlikdir. Bunda u har bir bolaning ruhiyati va ichki kechinmalarini tushuna oladi, ularning muammolarini yaxshi anglaydi va hamdardlik bilan yondashadi. Bu, ayniqsa, rivojlanishida ayrim farqlari bor bolalar uchun muhim. Shuningdek, pedagog o'z emotsional muvozanatini doimiy ravishda saqlab turishi, zo'rqiqlash va stress holatlarida to'g'ri yo'l topa olishi, muammoli vaziyatlarda tez va optimal qaror qabul qila olishi kerak. Inklyuziv muhitda ishlash doimiy sinov va yangi vaziyatlarni tahlil etishni, o'z ustida tinimsiz ishlashni talab etadi.

Pedagog har bir bola uchun maxsus individual rivojlanish rejasini ishlab chiqadi va uni doimiy ravishda yangilab boradi. Bu rejalarda bolaning ijtimoiy, kommunikativ, emotsional, jismoniy va kognitiv taraqqiyot bosqichlari hisobga olinadi. Tarbiyachi bolaning mustaqil fikrlashini shakllantiradi, o'z iqtidori va qiziqishlarini namoyon qilishiga yordam beradi. Dars va mashg'ulotlarni o'tkazishda faqat umumiy guruh uslublaridan emas, balki individga xos metodlarni ham qo'llaydi, har bir bolaga alohida e'tibor qaratadi. Ota-onalar va oilalar bilan samarali hamkorlik ham inklyuziv muhitning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Yaxshi pedagog ota-onalar bilan ochiq muloqotda bo'ladi, bolaning har bir muvaffaqiyati yoki rivojlanishi haqidagi ma'lumotlarni ularga yetkazib boradi, zarur yordam va maslahat beradi, maxsus treninglar va konsultatsiyalar uyushtiradi. Oilaviy muhit bilan maktabgacha tashkilot o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish, bolalarning manfaatlarini uchun yagona hamkorlik tizimini yaratish inklyuzivning ijtimoiy ahamiyatini oshiradi^[5].

Yana bir muhim jihat – jamiyat, mahalla va bolalar bog'chasi o'rtasida uzviy aloqani yo'lga qo'yishdir. Pedagoglar turli madaniy, sport va ijtimoiy tadbirlarni tashkil etish orqali bolalarda do'stlik, ijtimoiy faollik, hamkorlik, o'ziga ishonch va moslashuvchanlik ko'nikmalarining rivojlanishiga yordam beradi. Bu jarayonga nafaqat maktabgacha tashkilot a'zolari, balki mahalla faollari, psixologlar, defektologlar, logopedlar va kerakli hollarda shifokorlar ham jalb qilinadi. Doimiy yordam tizimini shakllantirish orqali pedagoglar bolalarga qulay psixologik muhit yaratadi, ularning mustaqil hayotga tayyorlanishini ta'minlaydi. Har bir kichkintoy o'z qobiliyati va imkoniyatini namoyon qilib, jamiyat uchun foydali va faol inson bo'lish yo'lida muhim bosqichni bosib o'tadi. Inklyuziv muhitda ishlovchi ilg'or pedagoglar keng jamoatchilik uchun, ayniqsa, oilalar va jamiyat vakillari uchun ibratli namunaga aylanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa sifatida aytish joizki, inklyuziv ta'limga asoslangan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida har bir bola uchun qulay, xavfsiz va ochiq muhit tashkil etilishi katta ahamiyatga ega. Mazkur muhitda bolalarning biologik, psixologik va ijtimoiy xususiyatlari, ularning orzulari va ehtiyojlari hisobga olinadi. Ana shunday muhitda har bir kichkintoy sinfdoshlariga nisbatan o'zini teng, hurmatga loyiq, jamiyat uchun zarur inson sifatida his qiladi. Bu inklyuziv ta'limning eng asosiy ustunligi hisoblanadi. Pedagogik jamoa mutasaddi va siyosiy jihatdan qadriyatlarini to'g'ri tashkil qilishi natijasida bolalar qiziqishlariga mos dasturlar tatbiq etiladi.

Zamonaviy talablarga javob beradigan tarbiyaviy dasturlar, texnik vositalar, maxsus yordamchi o'quv uskunalari va moslashtirilgan muhit bolalarning o'z salohiyatini to'liq namoyon qilishiga zamin yaratadi. Bola-ning individual rivoji uchun ko'plab imkoniyatlarning yaratilishi, ota-onalar va jamiyat a'zolarining faol ishtiroki, pedagoglarning kasbiy kompetensiyasi yuqori bo'lishi inklyuziv muhit barqarorligini mustahkamlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ayupova R. Inklyuziv ta'limni tashkil etish masalalari. Toshkent, 2019.
2. Ismailova B. Maktabgacha ta'lim muassasalarida psixologik xizmat. Toshkent, 2019.
3. G'aniyeva D. Maktabgacha ta'limda inklyuziv tarbiyani rivojlantirish yo'llari. Toshkent, 2018.
4. Mirzayeva R. Maktabgacha ta'limda zamonaviy metodlar. Andijon, 2017.
5. Shukurova G. Oila va maktabgacha ta'limda inklyuziv muhit. Nukus, 2016.
6. Орешкина М. П. Инклюзивное образование в ДОУ: современный подход. Москва, 2014.
7. Рубинштейн С. Л. Психология инклюзивной среды в ДОУ. Москва, 2016.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.